

3. Вейзе А. А. Чтение, реферирование и аннотирование иностранного текста: учеб. пособие / А. А. Вейзе. – М.: Высшая школа, 1985. – 127 с.
4. Малюга О. С. Навчання професійно орієнтованого читання наукових англійських текстів студентів-магістрантів аграрних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. С. Малюга – К., 2007. – 217 с.
5. Михайлова Н. Г. Формирование познавательных стратегий в процессе чтения иноязычных научно-учебных текстов: профильный класс, английский язык: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Н. Г. Михайлова. – Тамбов, 2008. – 22 с.
6. Петрашук Види тестового контролю у навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах / О. П. Петрашук // Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 15–17.
7. Програма з англійської мови для професійного спілкування / кол. авт.: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
8. Рапопорт И. А. Тесты в обучении иностранным языкам в средней школе. / И. А. Рапопорт, Р. Сельг, И. Соттер – Таллин: Валгус, 1987. – с. 74-77.
9. Труханова Т. И. Индивидуализация обучения профориентированному чтению на английском языке студентов техникумов и колледжей экономического профиля: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. / Т. И. Труханова. – К., 2001. – 218 с.
10. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С. К. Фоломкина. – М.: Высшая школа, 1987. – 207 с.
11. Grabe W. Current developments in second language reading research. – TESOL Quarterly. – № 25, 1991. – P. 375–406.
12. Wallace C. Reading. – Oxford Univ. Press, 1996. – 161 p.

УДК 378.147.81*25 0679198748

Ю. А. РИБІНСЬКА

КРЕАТИВНИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Висвітлено особливості формування іноземномовної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу у майбутніх філологів. Розкрито суть термінологічної креативний переклад., Охарактеризовано специфіку перекладу пісенних текстів і методичні аспекти роботи з поетичними рядками. Описано етапи роботи з креативними перекладами. Показано, що римовані тексти забезпечують створення ситуації іноземномовного спілкування, сприяють семантизації лексичних одиниць і загалом підвищують рівень іноземномовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Ключові слова: креативний переклад, формування іноземномовної комунікативної компетентності, майбутні філологи, творчі роботи, заняття з іноземної мови.

Ю. А. РЫБИНСЬКА

КРЕАТИВНИЙ ПЕРЕВОД КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОСТРАННОЙ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У БУДУЩИХ ФІЛОЛОГОВ

Указаны особенности формирования иностранной коммуникативной компетентности способами креативного перевода у будущих филологов. Раскрыт смысл терминологической креативный перевод. Охарактеризована специфика перевода песенных текстов и методические аспекты работы с поэтическим текстом. Освещены этапы работы с креативными переводами. Показано, что рифмованные тексты обеспечивают создание ситуации иноязычного общения, содействуют семантизации лексических единиц и повышают уровень иноязычной коммуникативной компетентности будущих филологов.

Ключевые слова: креативный перевод, формирование иностранной коммуникативной компетентности, будущие филологи, творческие работы, занятия по иностранным языкам.

CREATIVE TRANSLATION AS A WAY OF FOREIGN COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN FUTURE PHILOLOGISTS

The question of the foreign communicative competence formation by means of creative translation in future philologists is highlighted in the article. The main accent is done on the interpretation of terms «creative translation», the specific of song texts translation and the methodological aspects of working with poetical lines in class. The stages of working with creative translations are shown for the first time, it is proved that rhyming texts provide the foreign socializing situation, influence the lexical semantics and in general improve the students' foreign communicative competence level.

Keywords: *creative translation, building foreign communicative competence, future philologists, creative writing, foreign language classes.*

Фундаменталізація знань, динамізм сучасної освіти, швидкі зміни в галузях людської діяльності спричинили зростання соціальної ролі особистості з високим творчим потенціалом, психологічно готової до постійного збагачення знань, удосконалення своєї професійної підготовки. В останні десятиріччя в умовах науково-технічного прогресу помітно зріс попит на творчу особистість, яка би брала активну участь у реформаційних процесах суспільства. Адже якраз творчі вміння забезпечують культурний континуум і розвиток людства.

Сучасна людина живе в умовах насиченого інформаційного середовища, тож завдання освіти – навчити її жити в ньому, створити умови для безперервної самоосвіти. Та водночас особистість повинна перебувати в гармонії з собою.

Зміна акцентів в освіті передбачає розвиток творчих фахівців, здатних подолати труднощі техногенної цивілізації. Таким чином, необхідність у даному дослідженні назріла через існування наступних суперечностей:

- між превалюванням абсолютної констатації і репродукції інформації та нагальною потребою в розвитку творчих здібностей особистості;
- між ступенем впливу новітніх інноваційних технологій на людський фактор, що веде до примітивізму і банальності, та необхідністю розвитку власного критичного мислення, прагнення до творення чогось нового;
- між тотальним впливом інфогенезу, який зумовив появу значного спектра нетрадиційних наукових та соціокультурних проблем, і неготовністю фахівців до пошуку інноваційних прийомів і методів їх вирішення.

Технологія формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу є частиною нової структури освіти, що відкриває необмежені можливості продовження навчання протягом усього життя. Вона надає великого значення міжнародному співробітництву, відкриває нові можливості роботи, навчання і вирішення багатьох суспільних проблем.

Мета статті – визначити оптимальні методи і прийоми роботи з креативними перекладами, дослідити особливості формування у майбутніх філологів іншомовної комунікативної компетентності і креативного мислення.

Креативний переклад пісенних творів створює певні труднощі, тому велике значення має відводитись пошуку й визначенню оптимальних методів і прийомів роботи з пісенними творами, формуванню в студентів належної комунікативної компетентності і творчого мислення, адже неправильна інтерпретація, технічний переклад пісенних творів спотворюють їх зміст, допускаючи хибний вплив на слухача, не увиразнюють первісні інтенції від автентичного тексту.

Проблемі літературного перекладу ліричних творів присвячені праці Н. Неборсиної, М. Дудченка, А. Пернінкової, К. Савицького, І. Кукуленко-Лук'янець та ін. Формування комунікативної іншомовної компетенції є предметом наукової уваги таких учених, як Т. Алексеева, Е. Везуб, Л. Гронь, О. Касаткіна, Е. Лобай, І. Сніцар. Вказані науковці доводять, що питання навчання креативного перекладу й іншомовної комунікативної

компетентності у майбутніх філологів є нагальною методичною проблемою, що потребує систематичного вивчення.

Незважаючи на те, що в педагогічній науці висвітлено чимало аспектів розвитку творчого потенціалу особистості, проблема формування іншомовної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу ще не була об'єктом спеціального дослідження. Актуальність задекларованої теми, а також її недостатня теоретична і практична розробленість у педагогіці й методиці навчання іноземних мов та потреба в удосконаленні професійної підготовки майбутніх філологів зумовили вибір теми дослідження.

Як зазначає І. Кукуленко-Лук'янець, на заняттях з іноземної мови як засіб активізації креативного потенціалу суб'єкта можна використовувати віршовані переклади оригінальних творів англійських та американських поетів, які вона називає креативними перекладами. Особистісної орієнтації такий вид роботи набуває тоді, коли перед студентською аудиторією ставиться завдання зробити віршований переклад, відтворивши власні внутрішні переживання, викликані твором [3, с. 107].

Намір використати креативний переклад на заняттях з іноземної мови зумовлений аналізом спадщини глибинної психології, зокрема? психоаналітичним розумінням витоків творчої діяльності. І. Кукуленко-Лук'янець під креативним перекладом розуміє переклад поетичних рядків і пісень музичних творів. Саме такі переклади – прояв індивідуальності творця, де збережені особистісні, неповторні якісні характеристики того, хто перекладає. Вона вважає, що поетичний твір здатний актуалізувати найглибші архаїчні пласти несвідомої частини психіки, тому робота з такими творами має високу педагогічну й психологічну цінність.

О. Чердніченко ж зазначає, що «віршовий переклад – багаторівневий процес трансформацій і апроксимацій. А власне музичний переклад має заграти усіма барвами першотвору» [5, с. 10].

Не кожна людина, на жаль, спроможна проявити своє обдарування, розкрити свою неординарну сутність. Найчастіше той «вогонь», який притаманний кожній особистості, потребує, щоб його викликав до життя «вогонь іншої людини», як вказує В. Роменець. Саме тому особливої вагомості набувають розробки науково-психологічних підходів у освітньому процесі, спрямованих на актуалізацію творчого потенціалу студентів.

На основі власного експерименту О. Паршикова стверджує, що римовані тексти (насамперед – пісні та вірші) забезпечують створення на заняттях ситуацій іншомовного спілкування. Це пов'язане з тим, що римовані тексти:

- створюють сприятливу атмосферу позитивних емоцій за рахунок естетичного задоволення від їхнього звучання і в зв'язку із цим мотивацію вивчення іноземної мови;
- сприяють соціалізації, появі почуття спільності, цілісному розвитку;
- налаштовують артикуляційний апарат на нову мову;
- є прекрасним матеріалом для формування стійких слухо-вимовних навичок, розвивають почуття ритму, музичний і фонематичний слух;
- знайомлять з культурою народів, мова яких вивчається;
- забезпечують контекстне введення лексичних одиниць, легке й одночасно ефективне запам'ятовування іншомовного матеріалу, а також можливість швидкого повторення;
- становлять спосіб формування таких комунікативних якостей іншомовного мовлення, як виразність і зверненість [4, с. 182].

Хоча римовані тексти у практиці навчання іноземної мови активно використовуються, методика їх застосування залишається, як зазначає С. Гапонова, одноманітною. Як правило, робота з римованими текстами обмежується їх заучуванням та проспівуванням, а методика робити з перекладами і написанням власних пісень студентами на сьогоднішній день ще не є вивчена. Як наслідок – мовний і мовленнєвий матеріал пісень не застосовується у мовленні, під час написання власних рефлексійних творчих робіт.

Експериментальні дослідження свідчать, що лише використання і заучування римованих творів не сприяє запам'ятовуванню великої кількості нових слів, що, безумовно, пов'язано із синкретичністю їхнього сприйняття та егоцентричністю мислення. У зв'язку з цим робота з креативними перекладами і власне написання пісенних творів студентами, якій передуватиме

система авторських підготовчих завдань, сприятиме семантизації лексичних одиниць, усвідомленню їх як одиниць комунікації та закріплення у пам'яті за певними комунікативними намірами.

Враховуючи специфіку роботи з креативними перекладами, трифазовий характер діяльності, технологія підготовки студентів до написання перекладів поетичних творів і власне пісень включає наступні такі етапи.

I. Підготовчий етап:

1) формування навчального мотиву участі студентів у комунікативній діяльності;
2) опис особливостей креативного перекладу, роботи з пісненими творами (він викладений у авторському спецкурсі «Основи формування комунікативних стратегій засобами креативного перекладу» та «Особливості перекладу музичних творів»);

3) розподіл етапів роботи з креативними перекладами (сприйняття-аналіз-переклад);
4) зразки виконання вправ.

II. Виконавчий етап:

1) виконання студентами різноманітних вправ та робота у workshop;
2) поточне коригування та підкріплення викладачем креативно-перекладацької діяльності.

III. Завершальний етап:

1) оцінка перекладацьких дій студентів;
2) написання студентами власних пісень, віршів чи творчих робіт в іншій формі, враховуючи індивідуально-творчий підхід нашого навчального процесу.

Теоретична частина включає у себе підбірку загальних лекцій, які містять фонові знання щодо специфіки перекладу і написання поетичних творів, особливості іншомовного поетичного мовлення (англійського, німецького, французького тощо) та ін.

Сприйняття – прослуховування аудіозапису пісні або читання автентичного вірша вголос (model reading) .

Текст оригіналу вірша – це система знаків, своєрідний код, що відображають буття. Для читача текст-код – задача, яка йому робить виклик –розв'яжи мене! Знак – слово, речення, абзац тексту – інформаційні елементи коду, елемент закодованої інформації як посередник між учасниками спілкування. Процес читання – це декодування, «упізнавання відомого», вилучення з невідомого нової інформації, здатної до регулювання діями; зливання чужого досліду з показниками власного. У цьому полягає механізм відображення і породження власного сенсу: вихідні ідеї автора вмикають у роботу генерування смислового поля читача, який самотужки, силами своєї інтуїції створює контекст – власну картину подій.

Щоб утворити текст про дії чи предмет, треба пройти всі три етапи, які відбуваються в пізнанні: перший – найменування предметів, почуттів, процесів тощо (з яких складається чуття); другий – описування відносин між найменованими складовими; третій – зображення, яке охоплює всю або майже всю інформацію про предмет, даний людині в почуттях. Поступаючись найменуванням та описуванню в конкретності, зображення виграє в узагальненні, в охопленні думками цілісності. Зображення передбачає стрибок у якості, а отже, й новий рівень потенціалу енергії, що пробуджується інформацією символу.

Текст (синтез думок, почуттів, образів) – це інформаційно-енергетичне утворення, що конструює й породжує в людині нескінченний ряд виявів предмета чи явища та регулює дії та її вчинки.

Процес читання поетичних творів не є розвагою, дозвіллям, тим більше не є «вбиванням» вільного часу (безділлям). Його порівнюють з народженням дитини, тому не чуже людині душевне страждання, суд над собою, оцінювання себе, перевілення й сприйнятливність. Оцінювання – гадка, судження, приблизне значення шуканої величини: його основа – спостереження, а не вимірювання [3, с. 470].

Поетичний образ, сприймаючись читачем, оживляється: в ньому міститься й інше і дещо більше, ніж те, що сприймається, і те, що було у досвіді читача. Текст не лише повідомляє вже готову думку; вона, включаючись у власне мислення людини, його вдосконалює: ось де джерело розумового розвитку.

У текст автор вкладає почуття, думки і плоди своєї уяви так, щоб примусити читача відчувати й пережити усі події як його власні, як він діяв, жив. Це і є поетикою – продуктом творчості. Важливим для нашого проекту є cold reading, яке характеризується тим, що студенти одразу дають свої відповіді й коментарі на прочитаний матеріал. Це розвиває спонтанність, кмітливість, раптову реакцію.

Враховуючи поліфункціональність і великий дидактичний потенціал, застосування аудіовізуальних засобів у навчальному процесі трактується як один із способів сприйняття іноземномовної інформації. Він впливає на інтенсифікацію і підвищення ефективності усіх форм навчання. У поняття «аудіовізуальна апаратура» входять не лише засоби для синхронного відтворення звуку та зображення, а й для запису. Тому аудіовізуальна апаратура необхідна для розробки, виготовлення та дублювання аудіовізуальних засобів.

Практичне опанування іноземною мовою передбачає формування у студентів мислення цією мовою. У процесі навчання за допомогою аудіовізуальних засобів у студентів виникають навички спонтанного володіння лексикою. Ці засоби є деякою мірою моделями дійсності, мотивуючи відомі форми поведінки, у тому числі мовленнєву поведінку. Також вони створюють емоційну атмосферу співучасті у подіях, які демонструються з екрана, емпатії.

Відмінне іншомовне мовлення, що супроводжує демонстрацію, створює мовленнєву атмосферу, стимулюючи розвиток у студентів усного спонтанного мовлення. Творчі технології сприяють розвитку в молоді інтересу до вивчення іноземних мов. До якостей, які сприяють оволодінню іноземною мовою, відносять високу слухову диференційну чутливість. Тому студенти, які намагаються засвоїти нову лексику, використовуючи аудіо- і відеоматеріали, мають значну перевагу і можливість тренувати свій слух для кращого оволодіння іноземною мовою.

Слідом за етапом сприйняття студенти аналізують вірш чи пісню, даючи відповіді на запропоновані автором запитання:

Try to grasp the expressive dimension of the poem first. This means especially getting a clear sense of the nature and situation of the speaker.

What are the circumstances under which he or she says, writes or thinks these words? Who hears them? Are they a part of an ongoing action which is implied by them?

Consider the relative importance of the narrative-dramatic dimension and the descriptive-meditative dimension in the poem. Is the main interest psychological or philosophical in character or in idea? Or is the poem's verbal: playfulness or music its main reason for being? How do the nature of the speaker and the situation in which he speaks colour the ideas and attitudes presented?

After you have a sense of the poem's larger, expressive dimension, reread it with particular attention to the play of language. Consider the way that metaphor and irony colour the ideas and situations. How does the language work to characterize the speaker or to colour the ideas presented with shading of attitude? How important is sheer word-play or verbal wit in the poem? How well do the images and ideas fit together and reinforce one another in a metaphoric or ironic way?

Reread the poem yet again with special attention to its musical dimension. To the extent that it seems important, analyze the relation of rhythm and rhyme to the expressive dimension of the poem.

Throughout this process, reading the poem aloud can be helpful in establishing emphases and locating problems. Parts of a poem that are not fully understood will prove troublesome in the reading. Questions of tone and attitude will become more insistent in oral performance. Thus, it is advisable to work toward a reading performance as a final check on the degree to which we have mastered situation, ideas, images, attitudes, and music. An expert may be able to read through a piece of piano music and hear in his mind a perfect performance of it. Most of us need to tap out the notes before we can grasp melodies; harmonies, and rhythms with any sureness. Reading poetry aloud helps us to establish our grasp of it.

Щоб дати вичерпну відповідь на деякі із цих запитань, студентам потрібно провести дослідницьку й пошукову роботу, що сприяє самостійності й зацікавленості молоді під час навчання.

Компаративний аналіз оригіналу і перекладу, крім традиційних видів робіт, пропонуємо робити у формі *turning wheel*, де, з одного боку, відображені ключові фрази мовою оригіналу, а з іншого пропонується їх переклад. Це допоможе візуально зіставити і порівняти обидва варіанти.

Так при перекладі пісні за словами О. Геймана розмір потрібно зберегти таким, яким був, – щоб співалося. Тому на підготовчому етапі до роботи з перекладами і написанням пісень студентам пропонуються фонові знання про розмір у англійській мові, а також система творчих завдань на вміння утворювати власні рими під час креативного перекладу і написання власних творчих робіт.

З метою відбору навчального матеріалу ми провели спеціальне дослідження під час стажування у США в Каліфорнійському університеті та в Університеті Кентуккі в 2011 р. і в Лондонській школі іноземних мов у 2008 р. На основі результатів стажування і досліджень ми розробили спецкурс «Creative Writing» та значну кількість творчих завдань для формування професійних комунікативних стратегій засобами креативного перекладу.

Для засвоєння лексичного матеріалу на підготовчому етапі до написання креативних перекладів і власне пісень запропоновані вправи і творчі завдання, що складаються із підгруп вправ для розвитку умінь студентів у використанні комунікативних стратегій: 1) сполучуваності слів; 2) створення словника; 3) ключові слова; 4) логічні зв'язки; 5) особливості створення римування; 6) карти пам'яті.

Отже, можемо твердити, що креативний переклад є можливістю для студента показати свою індивідуальність, самовиразитись і передати власні почуття і переживання, проявити творчі здібності і вдосконалити рівень іншомовної комунікативної компетентності.

Здійснене дослідження не вичерпує усіх аспектів, зумовлених проблемою формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу. В процесі наукового пошуку визначено нові проблемні позиції, що потребують подальшого вивчення: дослідження можливих шляхів інтенсифікації навчальної іншомовної діяльності студентів за допомогою креативних перекладів, екстраполяції креативної методики іншими іноземними мовами, формування системи вивчення іншомовних комунікативних стратегій майбутнього філолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко В. В. Психологія творчості: навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / В. В. Клименко. – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 480 с.
2. Китайгородская Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам: учеб. пособие. для преп. вузов и студ. пед. ин-тов / Г. А. Китайгородская. – М.: Высшая школа, 1982. – 141 с.
3. Кукуленко-Лук'янець І. В. Особистісно-креативний підхід у навчанні іноземної мови: навч.-метод. посібник для студ. вищих. навч. закладів / І. В. Кукуленко-Лук'янець. – Черкаси: Видавець Ю. А. Чабаненко, 2004. – 210 с.
4. Паршикова О. О. Комунікативно-ігровий метод навчання іноземної мови учнів початкової загальноосвітньої школи (теоретико-методологічний аспект): монографія / О. О. Паршикова. – Донецьк: Вебер, Донецька філія, 2009. – 295 с.
5. Чередниченко О. И. Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе / О. И. Чередниченко, П. А. Бех. – К.: КГУ, 1980. – 67 с.
6. Canale M. & Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // *Applied Linguistics*. – 1980, No. 1. – P. 1 – 47.